

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№82

**2ND INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**SCIENCE AND
TECHNOLOGY:
THEORY,
PRACTICE AND
PROGRESS**

**MAY 27-29, 2026
KRAKOW, POLAND**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY

2nd International Scientific and Practical Conference
**«Science and Technology: Theory, Practice
and Progress»**

Collection of Scientific Papers

May 27-29, 2026
Krakow, Poland

UDC 001(08)

Science and Technology: Theory, Practice and Progress. Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. Krakow, Poland. May 27-29, 2026.

ISBN 979-8-89704-978-3 (series)
DOI 10.70286/ISU-27.05.2026

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

ISBN 979-8-89704-978-3

© Participants of the conference, 2026
© Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity", 2026
Official site: <https://isu-conference.com/>

ЕКО-АРТ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ: АНАЛІЗ ВІЗУАЛЬНИХ ПРАКТИК

Юшкевич Юлія Сергіївна

кандидат філософських наук

Кафедра філософії, історії та політології

Одеський національний економічний університет, Україна

Потенціал візуального мистецтва на зламі тисячоліть дедалі частіше виходить за межі суто естетичного споглядання, трансформуючись у потужний інструмент суспільної рефлексії та етичного занепокоєння. Особливе місце в цьому процесі посідає еко-арт – специфічний напрям художньої практики, який не просто тематизує природне середовище, а перетворює його на простір морального вибору, діалогу та прямої дії. Виникнувши як реакція на деструктивні наслідки антропоцену та стрімке поглиблення екологічної кризи, цей рух актуалізує фундаментальні філософські питання про межі людської експансії, відповідальність перед прийдешніми поколіннями та необхідність переосмислення класичної антропоцентричної парадигми. Сучасні візуальні практики еко-арту демонструють, що криза біосфери є передусім кризою людського духу, браком емпатії та системним збоєм у ціннісних орієнтирах цивілізації, яка звикла сприймати планету виключно як ресурсний резервуар.

Трансформація художньої мови у контексті екологічної етики вимагає від митців відмови від традиційного пасивного пейзажизму на користь критичного аналізу взаємодії людини та довкілля. Твори еко-арту стають специфічними візуальними маніфестами, які змушують глядача вийти із зони емоційного комфорту й зіткнутися з непривабливими реаліями екологічного руйнування. Замість ідеалізованих образів первозданної природи сучасні художники часто пропонують радикальні естетичні інтервенції, використовують індустріальні відходи, залучають до творчого процесу живі організми або ж документують місця техногенних катастроф. Такий підхід руйнує традиційну дистанцію між суб'єктом сприйняття та об'єктом мистецтва, перетворюючи відвідувача галереї чи публічного простору з пасивного спостерігача на безпосереднього свідка та співучасника етичного дискурсу.

Перехід від індивідуального переживання мистецького об'єкта до глибокого етичного усвідомлення відбувається завдяки специфічній прагматичній еко-арту, орієнтованій на деконструкцію міфу про винятковість людини. Тривалий час західноєвропейська культура будувалася на переконанні, що людська істота є вінцем творіння, наділеним беззаперечним правом підкорювати та переформатовувати живий світ під власні потреби. Еко-арт підриває цей світоглядний фундамент, візуалізуючи взаємопов'язаність і взаємозалежність усіх ланок екосистеми, де зникнення одного виду або забруднення локальної водойми неминуче запускає ланцюгову реакцію руйнування, яка зрештою

наздоганяє й саму людину. Митці дедалі частіше апелюють до концепції біоцентризму, де кожен живий організм має внутрішню цінність незалежно від його корисності для людського господарства. Цей філософський зсув унаочнюється через створення масштабних інсталяцій, де природні стихії, рослини чи мікроорганізми виступають не як матеріал для творчості, а як повноправні співавтори художнього висловлювання, що володіють власною суб'єктністю та голосом.

Особливої гостроти візуальні практики еко-арту набувають тоді, коли вони звертаються до матеріальності повсякденного життя, зокрема до феномену сміття та відходів промислового виробництва. Пластикове забруднення світового океану, гігантські стихійні звалища в країнах третього світу та гори невикористаного одягу стають основою для монументальних скульптур та просторових колажів, які вражають своєю масштабами й водночас жахають усвідомленням походження цих матеріалів. Використовуючи те, що суспільство намагається витіснити зі своєї свідомості та приховати за межами міст, художники повертають ці відкинені артефакти у соціокультурне поле, перетворюючи їх на дзеркало споживацької культури. Глядач, упізнаючи серед елементів художнього твору знайомі предмети побуту, пакування від улюблених брендів чи деталі старої техніки, переживає момент раптового етичного прозріння та ідентифікації власної долі з глобальним процесом екологічної деградації. Мистецтво в цьому разі діє як потужний каталізатор почуття особистої відповідальності, викидаючи індивіда з апатії та ілюзії безкарності за щоденні споживацькі вибори.

Історична генеза цього процесу сягає 1960-х років, коли сформувався напрям енвайронментального мистецтва, покликаний деконструвати логіку споживацького суспільства шляхом артикуляції найбільших техногенних ризиків та нераціонального виснаження біосфери. Сучасна рефлексія надмірної акумуляції речей унаочнюється в проекті «Not Longer Life» творчого об'єднання «QUATRE CAPS», де через інтерпретацію барокового натюрморту актуалізується проблема пластикового забруднення через цитування пластики Караваджо чи Котана. У площині критичної фотографії Кріс Джордан концептуалізує феномен людської байдужості як «уповільнений апокаліпсис», де візуальний шок виступає тригером подолання соціального відчуження від еко-проблем. Інший вектор репрезентує ленд-арт в особі Нільса-Удо, чиї натурні інсталяції з природних матеріалів моделюють екологічну утопію як потенційний сценарій гармонізації буття. Радикальну критику забруднення гідросфери демонструє Марина Дебріс, яка розвиває художню стратегію «трешн», де утилізація океанічного сміття в елементи одягу викриває межі індустрії моди. Натомість Діана Лінн Томпсон зосереджується на онтологічній єдності людини й природи; її проект «Тримати тебе у моїх руках», де рукотворні об'єкти мімікрують під природні каміння-маркери пам'яті й поховань, апелює до архетипу тривалості й стійкості земного першопочатку, що повертає суб'єкта до усвідомлення власного коріння [2].

Цей процес залучення та пробудження відповідальності виявляється ще більш ефективним, коли еко-арт залишає закриті білі куби галерей і переміщується безпосередньо у відкритий ландшафт, утворюючи специфічний піднапрямок – ленд-арт, який еволюціонував у бік тривких екологічних інтервенцій. Замість того, щоб змінювати рельєф заради амбіцій художника, як це бувало на світанку розвитку цього руху в другій половині XX століття, сучасні митці прагнуть до зцілення та рекультивації пошкоджених територій. Візуальна практика тут зливається з науковим експериментом, біотехнологіями та екологічним менеджментом, коли створення художньої форми безпосередньо сприяє очищенню ґрунтів, відновленню популяцій місцевих рослин чи фільтрації стічних вод. Таке мистецтво не просто ілюструє етичну проблему, а пропонує життєздатну модель її вирішення, демонструючи, що людська діяльність може носити не лише руйнівний, а й конструктивний, терапевтичний характер щодо зраненої біосфери. Естетична цінність таких проєктів полягає не у фіксованому фінальному результаті, а в самому тривалому процесі відновлення життя, за яким суспільство може спостерігати роками.

Включеність у тривалі часові процеси природного буття змушує еко-арт шукати нові способи репрезентації тих змін, які зазвичай залишаються непомітними для людського ока через обмеженість нашого сприйняття часу. Глобальне потепління, танення льодовиків, підвищення рівня кислотності океану чи накопичення мікропластику в живих тканинах відбуваються за межами швидкого повсякденного досвіду, що часто дозволяє політикам та широкому загалу ігнорувати небезпеку. Художники вирішують цю проблему через візуалізацію даних, перетворюючи сухі наукові графіки, цифри та супутникові знімки на чуттєві емоційні образи – звукові інсталяції, що відтворюють тріск танення криги, світлові проєкції на стінах міст, які показують майбутню лінію затоплення, або ж скульптури з льоду, що тануть безпосередньо на міських площах під променями сонця. Таке унаочнення абстрактної наукової інформації переводить екологічний дискурс із раціонально-відстороненої площини в емоційно-екзистенційну, роблячи майбутню катастрофу відчутною тут і зараз, що суттєво підсилює суспільний тиск на інституції, відповідальні за прийняття екологічних рішень.

Здатність мистецтва перекладати мову науки на мову почуттів стає базою для розгортання ширшого колаборативного процесу, де еко-арт виступає медіатором між науковою спільнотою, активістами та локальними громадами. Багато сучасних екологічних художніх проєктів створюються на основі ретельних польових досліджень у співпраці з біологами, океанологами, геологами та соціологами, що забезпечує наукову достовірність художнього висловлювання. Цей синтез знання та уяви дозволяє створювати багатошарові візуальні наративи, які не просто констатують наявність проблеми, а розкривають її глибокі соціально-політичні корені. Адже екологічний екоцид ніколи не відбувається у вакуумі – він завжди тісно пов'язаний із соціальною нерівністю, колоніальним минулим чи теперішнім експлуататорським ставленням до вразливих верств населення, чий життєві простори найчастіше

стають зонами екологічного лиха. Візуалізуючи ці зв'язки, еко-арт піднімає питання екологічної справедливості, нагадуючи, що етичне ставлення до природи є невіддільним від етичного ставлення до іншої людини.

У контексті боротьби за екологічну справедливість особливого звучання набувають практики еко-арту в країнах, які безпосередньо переживають військові конфлікти, де природне середовище стає цілеспрямованим об'єктом знищення та засобом ведення війни. Сучасний український досвід демонструє, як художники використовують мову візуального мистецтва для фіксації та осмислення феномену воєнного екоциду – підризу дамб, випалювання лісів, мінування родючих земель та отруєння водоносних горизонтів. Роботи, створені на основі документації цих злочинів, поєднують у собі глибокий трагізм, національний біль та універсальний етичний заклик до світової спільноти визнати руйнування екосистем воєнним злочином проти майбутнього всього людства. Через обпалену деревину, зібрані осколки снарядів на забруднених полях чи візуальні реконструкції знищених природно-заповідних фондів український еко-арт формує нову оптику сприйняття війни, де природа постає як мовчазна, але найбільш масштабна жертва агресії, що потребує міжнародного захисту та тривалого правового й етичного суду над винуватцями.

Особливо чітко ці завдання окреслюються сьогодні, коли в інтелектуальному просторі розгортається другий філософський поворот, пов'язаний із утвердженням об'єктно-орієнтованої онтології та концептів постгуманізму, які здійснюють послідовну спробу подолання антропоцентризму і впровадження розподіленого сприйняття світу в усьому спектрі його агентів – від рослин і тварин до систем штучного інтелекту на базі машинного навчання. У цих нових світоглядних координатах для сучасного українського суспільства нагальними постають кілька стратегічних орієнтирів: по-перше, активний розвиток мистецьких практик із використанням найновіших технологій, здатних не лише привертати увагу до кризових явищ, але й ставати дієвим інструментом розв'язання конкретних соціальних та екологічних проблем; по-друге, пильна увага до власного доробку актуального мистецтва з акцентом на екосвідомості задля ефективного формування майбутньої культурної політики України та закріплення фундаментального принципу партнерства з природою; і по-третє, глибокі культурологічні рефлексії, які б охоплювали як локальну екологічну проблематику, так і забезпечували повноцінне резонування українського сучасного мистецтва з глобальними процесами сьогодення [1, с. 141].

Залучення правового та морального вимірів у простір художньої репрезентації вимагає від еко-арту розробки нових концептуальних стратегій, серед яких помітне місце посідає естетика взаємодії або партисипативне мистецтво. Багато авторів відмовляються від створення завершених об'єктів для продажу чи колекціонування, натомість ініціюючи довгострокові соціальні процеси, де головним художнім матеріалом стають стосунки між людьми та їхні спільні дії з благоустрою локального середовища. Це можуть бути колективні посадки міських садів, спільне очищення русел річок, створення общинних компостних систем або розробка альтернативних джерел енергії для культурних

центрів. У таких практиках естетичний критерій зміщується з оцінки форми предмета на оцінку якості та тривалості соціальних змін, глибини залученості громади та рівня трансформації екологічної свідомості її учасників. Мистецтво тут функціонує як етичний симулятор майбутнього устрою суспільства, де кооперація, взаємодопомога та турбота про спільне благо витісняють конкуренцію та індивідуалістичний егоїзм.

Логічним завершенням цього процесу стає утвердження еко-арту як унікального інтердисциплінарного феномену, що функціонує безпосередньо на перетині художньої рефлексії та інтенсивної громадянської залученості, виконуючи ключову роль у трансформації суспільного сприйняття та інтенсифікації екологічного мислення в соціумі. В умовах актуальних планетарних криз і антропогенних деструкцій даний вектор художньої активності виступає одночасно об'єктивною репрезентацією та прогностичним орієнтиром, які стимулюють процеси філософського самоаналізу, практичного переформатування дій та ревіталізації гуманістичної надії. Таким чином, еко-арт інтегрується в структуру соціокультурного знання як фундаментальна сполучна ланка між естетичним полем, екологічним менеджментом та інститутами громадянського суспільства, репрезентуючи собою дієвий та експресивний медіум для концептуальної відповіді на виклики глобального екологічного колапсу [3, с. 145].

Така світоглядна перебудова неминуче зіштовхується з внутрішніми суперечностями та парадоксами, які притаманні самому функціонуванню інституційної системи мистецтва, і які еко-арт змушений постійно долати в межах саморефлексії. Одним із головних етичних викликів для екологічних художників є небезпека так званого «грінвошингу» або капіталізації екологічної теми великими арт-інституціями, музеями та комерційними галереями, які фінансуються корпораціями-забруднювачами. Крім того, саме виробництво масштабних художніх об'єктів, їх транспортування авіарейсами між міжнародними бієнале та використання неекологічних матеріалів для монтажу експозицій призводять до значних викидів парникових газів, що суперечить задекларованим цінностям. Тому сучасний еко-арт дедалі частіше піддає критиці власні умови виробництва, вимагаючи від художників та інституцій повної прозорості, використання виключно локальних, біорозкладних або перероблених матеріалів та мінімізації енергетичних витрат під час презентації проєктів.

Ця внутрішня безкомпромісність та критичність до себе дозволяє еко-арту зберігати статус автентичного голосу сумління в часи, коли екологічна риторика часто стає елементом політичного популізму чи маркетингових стратегій. Візуальні практики цього напрямку не пропонують простих та заспокійливих відповідей, вони не намагаються розважити глядача чи прикрасити своєю присутністю інтер'єр; їхня місія полягає в утриманні фокуса суспільної уваги на больових точках цивілізаційного поступу. Вони демонструють, що подолання екологічної кризи неможливе лише через впровадження нових технологій чи ухвалення чергових декларацій – воно потребує докорінної революції у сфері моральних імперативів, де повага до життя в усіх його проявах стане вищим

законом буття. Аналіз візуальних практик еко-арту переконує, що мистецтво володіє унікальною здатністю пробивати панцир індивідуальної байдужості, перетворюючи абстрактний страх перед майбутнім екологічним колапсом на дієву, свідому та солідарну волю до змін, що робить його невіддільною складовою глобального етичного руху за виживання та гармонійний розвиток людства у союзі з планетою.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що сучасний еко-арт остаточно переріс рамки суто художнього експерименту чи пасивного відображення краси природи, перетворившись на дієву платформу для радикальної ревізії моральних імперативів людства. Головний висновок аналізу візуальних практик цього напрямку полягає в тому, що подолання глобальної екологічної кризи неможливе виключно за допомогою технологічних інновацій, економічних розрахунків чи політичних декларацій, оскільки її першопричина лежить у кризі антропоцентричної свідомості. Еко-арт руйнує ілюзію відокремленості людини від біосфери, унаочнює приховані механізми споживацького егоїзму, капіталістичної експлуатації та воєнного екоциду, перетворюючи абстрактні наукові дані на глибокий особистий етичний досвід глядача. Зміщуючи фокус від створення статичних об'єктів споглядання до ініціювання довгострокових партисипативних процесів, рекультивации пошкоджених ландшафтів та жорсткої самокритики художніх інституцій, еко-арт пропонує нову модель буття. Ця модель базується на засадах екоцентризму, міжвидової емпатії та екологічної справедливості, де мистецтво виступає не деконструктором стереотипів, а незамінним інструментом порятунку, що трансформує паралізуючий страх перед майбутнім колапсом у солідарну відповідальність і свідому волю до збереження життя на планеті.

Список використаних джерел

1. Чепелик О. Вплив еко-арту і новітніх технологій на формування екосвідомості. Художня культура. Актуальні проблеми. 2021. Вип. 17. Ч. 1. С. 128-144. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235235](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235235) (дата звернення: 15.05.2026).
2. Зеліско Л. Еко-арт на сторожі планети: митці говорять про важливе. GALLERY 101. URL: <https://gallery101.com.ua/eco-art/> (дата звернення: 16.05.2026).
3. Вахрамєєва Г. Еко-арт як художнє відображення викликів, спричинених глобальною екологічною кризою. Актуальні проблеми розвитку українського та зарубіжного мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., с. Світязь Шацького району Волинської області, 23-25 травня 2025 р. Львів-Торунь, 2025. С. 143-145. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-44> (дата звернення: 17.05.2026).